مطالعات محیطی هفت حصار شماره بیست و هشتم/ سال هفتم/ تابستان ۱۳۹۸
صفحات ۴۴-۳۳

نقش سرمایه اجتماعی در ارتقا مشارکت مردمی و مدیریت بهینه شهری (مطالعه موردی: محله کوی کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان)[۱]

فاطمه گرجی‌پور*، علی شکور**

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۱/۲۶
تاریخ پذیرش مقاله: ۹۸/۳/۲۹

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]

[DOR: 20.1001.1.22225602.1398.7.28.5.7]

چکیده

سرمایه اجتماعی شکلی از همبستگی سنتی جامعه است که در آن گروه‌های مردم می‌توانند با وقف خویش در پروژه‌های اجتماعی نفع فردی خود را دنبال کنند. مشارکت فرایندی است که موجب تحرک بخشی منابع محلی، به‌کارگیری گروه‌های متنوع اجتماعی در تصمیم‌گیری، درگیری مردم محلی در تعریف مشکلات، جمع‌آوری و تحصیل اطلاعات و اجرای پروژه‌ها می‌شود.

این مطالعه باهدف بررسی نقش سرمایه اجتماعی در ارتقاء مشارکت محله و مدیریت بهینه شهری در دو محله (پانصد دستگاه و کوی کارکنان) شهر دو گنبدان صورت گرفته است که به دلایل خاص محله‌ای این دو از بین محلات دیگر شهر انتخاب شدند. با استفاده از پرسشنامه خودساخته با جامعه آماری ۳۸۱ نفر از افراد بالای ۱۸سال سنجش انجام گرفت. داده‌ها و آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، اسپیرمن و برای نرمال بودن از آزمون کولموگروف–اسمیرنوف استفاده‌شده است که در نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرارگرفته‌اند. پرسشنامه از روایی قابل قبولی برخوردار بود. برای تحلیل نتایج از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. به‌طورکلی نتیجه پژوهش حاکی از آن است که فرضیات اصلی تحقیق هردو تأییدشده است، یعنی سرمایه اجتماعی در مدیریت شهری مؤثر است و همچنین مشارکت محله‌ای در مدیریت شهری نقش دارد.

واژگان کلیدی

سرمایه اجتماعی، مشارکت مردمی، مدیریت بهینه، محله‌های کارکنان دولت و پانصد دستگاه دو گنبدان

* دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت شهری، واحد صفاشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، صفاشهر، ایران
** استاد گروه جغرافیا، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، ، مرودشت، ایران

۱- این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول با عنوان" نقش سرمایه اجتماعی در ارتقاء مشارکت مردمی و مدیریت بهینه شهری مطالعه موردی: محله کوی کارکنان دولت و پانصددستگاه شهر دوگنبدان" می باشد که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد صفاشهر مورد دفاع قرار گرفته است.

مقدمه

در مسیر توسعه، سرمایه اجتماعی نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند؛ لذا توجه به سرمایه اجتماعی برای برنامه‌ریزی و طراحی شهری برای پایدار کردن عناصر کیفی شهر ضروری بوده است. ازآنجایی‌که بیشترین رشد جمعیت شهری آینده در کشورهای درحال‌توسعه خواهد بود؛ لذا دغدغه بیشتری برای رسیدن به پایداری شهری در این کشور ما وجود دارد؛ بنابراین توجه به نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت‌پذیری مردم و سیستم شدن آن‌ها در امور عمومی شهرها ضرورت دارد، در این تحقیق مسئله اصلی توسعه شهری در ابعاد اجتماعی- اقتصادی زیست‌محیطی و کالبدی و نهادی برحسب نوسانات سرمایه اجتماعی هست. یکی از مفاهیم مهم و فرا رشته‌ای در بحث مدیریت پدیده‌های اجتماعی، مفهوم سرمایه اجتماعی است. هرچند واژه سرمایه در اصل در قلمرو اقتصادی بکار گرفته می‌شود، اما از حدود دو دهه گذشته در قلمرو اجتماعی موردپذیرش رو به فزاینده‌ای قرارگرفته است و در حال حاضر به‌عنوان یکی از موارد مهم در برنامه‌ریزی شهری مطرح می‌باشد (صیدایی و همکاران، ۱۳۸۸: ۲). در این پژوهش سعی شده است که نقش هر یک از مؤلفه‌های سرمایه‌های اجتماعی را در ارتباط با توسعه مدیریت شهری، مشارکت محله‌ای دو گنبدان تبیین شود.

از نیمه دوم قرن بیستم و پس از جنگ جهانی دوم، به دنبال تغییرات ساختاری و بنیادی در اوضاع اقتصادی و اجتماعی و سیاسی جهان، مطالعات نظری و تحقیقات کاربردی در بخش مدیریت و برنامه‌ریزی شهری به‌طورجدی صاحب‌نظران و متخصصان امور شهری را وادار به چرخش محسوس به‌سوی نظام‌های دموکراتیک شهری و رویکرد اداره‌ی شهری از سطح خرد به کلان کرد (فنی و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۶). ازاین‌رو لزوم توجه به مشارکت محلی در برنامه‌ریزی شهری به‌صورت گسترده‌ای افزایش‌یافته است و مسئولان دریافته‌اند که مشارکت محلی مهم‌ترین و تنها راهبرد و راهکار برای رسمیت شناختن مشارکت و حضور مردم در برنامه‌ریزی و اطمینان از همراهی آن‌ها هست که این امر می‌تواند هزینه تحقیق توسعه پایدار شهری را نیز فراهم بسازد (Nick، ۲۰۰۸).

مشارکت مردم در برنامه‌ریزی شهری را می‌توان نگرشی عمل‌گرایانه و واقع‌بینانه در برخورد با نارسایی‌های ناشی از برنامه‌های به‌اصطلاح از بالا به پایین تلقی کرد. توجه به مردم و مشارکت آن‌ها در برنامه‌ریزی از سال‌های ۱۹۶۰ در کشورهای پیشرفته و از سال ۱۹۷۰ در کشورهای روبه‌پیشرفت مرسوم شد. این نگرش به دنبال تأکید بر ابعاد اجتماعی در برنامه‌های توسعه آغاز شد و بااهمیت توجه به پایداری اجتماعی، به‌عنوان بستر تحقق سایر ابعاد پایه موردتوجه بیشتری قرارگرفته است (سجادی و همکاران، ۱۳۹۱).

بر پایه اجتماعی در اصل سطح جزء میانی و کلان مطرح هست که در این پژوهش سطح خرد آن یعنی محله مدنظر هست. این مقاله با پشتوانه مبانی نظری مرتبط با مدیریت محله و سرمایه اجتماعی به روی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و نقش آن در طرح مدیریت محله در دو محله کارکنان و پانصد دستگاه دو گنبدان پرداخته و به تحلیل و جمع‌بندی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مدیریت محله پرداخته است.

سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که امروزه در جامعه‌شناسی و اقتصاد و به‌تازگی در مدیریت و سازمان به‌صورت گسترده مورداستفاده قرارگرفته است و در همین راستا وولکاک معتقد است که سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک‌زبان تئوریک مشترک می‌تواند به عالمان سیاسی، جامعه شناسان، انسان شناسان و اقتصاددانان امکان کار با یکدیگر را در وضعیتی مفید اعطا کند (وولکاک، ۱۹۹۸ به نقل از پرندی، ۱۳۸۸). در رابطه با مفهوم سرمایه اجتماعی تعاریف بسیاری شد، و همین تنوع و کثرت تعاریف سبب نوعی آشفتگی کسب نوعی آشفتگی و عدم انسجام در مفهوم سرمایه اجتماعی شده است؛ امّا می‌توان گفت سرمایه اجتماعی به معنای هنجارها و شبکه‌های ارتباطی است که امکان مشارکت مردم در اقدامات جمعی به‌منظور کسب سود متقابل را فراهم می‌کند؛ پس سرمایه اجتماعی مفهومی ترکیبی است که میزان هنجارها و شبکه‌ها را در یک مقطع زمانی خاص تشریح می‌کند (تاج‌بخش و همکاران، ۱۳۸۳ : ۱۵۶). سرمایه اجتماعی هر جامعه ناشی از وضعیت فرهنگی و اجتماعی آن جامعه است و از شاخص‌های مهم وضعیت فرهنگی و اجتماعی آن جامعه هست. پس در وضعیت سرمایه اجتماعی هر جامعه‌ای عوامل مفاد آموزش‌وپرورش تأثیرگذار هست؛ زیرا فرآیند جامعه‌پذیری هر فردی در سطوح متفاوت از نماد آموزش‌وپرورش می‌گذرد و این امر در وضعیت سرمایه اجتماعی جامعه بسیار تأثیرگذار است (تاج‌بخش، ۱۳۸۳: ۱۹۴). با پیش‌بینی استقرار بیش از ۶۶ درصد جمعیت جهان در شهرها تا سال ۲۰۲۰ میلادی، جهان در حال تبدیل به جهان شهری است (Morgant ، ۲۰۰۳: ۷)؛ ازاین‌رو مدیریت شهری در آینده، به‌طور اعم و در قرن بیست و یکم به‌طور اخص، درگیر نوعی چالش خواهد بود؛ چالشی که خود تابعی از تغییر و تحولات فناورانه، جمعیتی اقتصادی، سیاسی و بین‌المللی محسوب می‌گردد. افزایش روزافزون مقیاس و گستردگی و نیز پیچیدگی مسائل شهرها و همچنین آشکار شدن بی‌کفایتی نظام‌های سنتی بوراکراتیک و تصمیم‌گیری بالا به پایین، سبب ایجاد گرایش به‌سوی سیستم‌هایی است که در آن، تصمیمات بزرگ

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]

[DOR: 20.1001.1.23225602.1398.7.28.5.7]

و کوچک با اشتراک بین صاحبان منافع شهری اتخاذ شود و مردم محلی بیشتر درگیر تعیین سرنوشت خود از طریق مشارکت باشند (Glen Klatovsky ، ۲۰۱۰: ۱۲).

از اواخر سال ۱۹۷۰، جهان شاهد تجدید حیات قابل‌توجهی از فعالیت‌های شهروندی بوده است و این تحولات زمینه‌ساز شکل‌گیری نیازها و خزانه‌های جدیدی با عنوان مشارکت، اجتماعات محلی شده است. در سال‌های اخیر، بسیاری از مقامات دولتی، رهبران مدنی، دانشگاهیان، مفهوم توانمندسازی جامعه به‌عنوان جزئی از یک استراتژی برای تجدیدقوا و تقویت جوامع شهری را پذیرفته‌اند (Dreier، ۱۹۹۶: ۴۵). امروزه با نقد رویکردهای کلان در مطالعات شهری و گشایش دریچه‌های جدید به‌سوی تأکید به واحدهای کوچک‌تر عینی، ملاحظات شهری دستخوش دگرگونی اساسی گردیده است. در این رویکرد تأکید می‌گردد که ساکنین این واحدها بر پایه تجربه طولانی زندگی در محیط شهری مشترک می‌توانند بسیاری از نیازها و ضرورت‌های روزمره خود را دریافت کنند و به‌علاوه، در صورت شکل‌گیری نظام نوین محله‌ای بهتر قادر خواهد بود با مشارکت در حیات محله‌ای خود مانع شکل‌گیری معضلاتی گردند که کلیت حیات شهری را مورد تهدید قرار می‌دهد (موسوی، ۱۳۸۷: ۵۸). در دو دهه گذشته در سطح جهانی تأکید بیشتری بر توسعه اجتماعی و مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی اجرایی در سطح محله به‌عمل‌آمده است (Howalski، ۲۰۰۵: ۳۴).

توسعه محله‌ای در قالب فرآیندی مشارکتی، دموکراتیک و مردم محور از چندین دهه گذشته در کشورهای توسعه‌یافته، به‌عنوان محور برنامه‌های توسعه پایدار شهری و مناطق کلان‌شهری مورد تأکید قرارگرفته است (فنی و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۸). رویکرد کنونی در مدیریت شهری دو گنبدان به دلیل عدم اتکا به سازوکارهای محلی، مشارکت مردم، نظام‌های پایدار اکولوژیک محلی و تأمین نیازهای واقعی ساکنین، به توسعه پایدار شهری منتهی نشده است؛ بنابراین توسعه محلات شهری، به‌عنوان نقطه آغازین توسعه مدیریت پایدار در شهر دو گنبدان شمرده می‌شود. ازآنجایی‌که با تحول نظریه‌های برنامه‌ریزی شهری مفاهیم جدیدی از جامعه‌شناسی دارد برنامه‌ریزی شهری شده است با عنوان سرمایه اجتماعی؛ بنابراین امروزه رویکرد مبنی برافزایش میزان سرمایه اجتماعی در جوامع و استفاده از آن در سطوح مختلف فعالیت سیاسی برنامه‌ریزی و طراحی شهری به‌عنوان یک‌راه حل مؤثر در کاهش هزینه‌های اجتماعی، افزایش کیفیت زندگی و کار آیی بیشتر برنامه‌های مدیریت شهری شناخته می‌شود (رهنما و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۱)؛ لذا با توجه به مباحث مطرح‌شده، و همچنین نقش و اهمیت سرمایه اجتماعی در رویکرد نوین برنامه‌ریزی و مدیریت شهری چند سؤال مطرح می‌شود، در این مقوله به بررسی و تجزیه‌وتحلیل آن پرداخته می‌شود:

۱- وضعیت سرمایه اجتماعی در محلات موردمطالعه (پانصد دستگاه کارکنان) چگونه است؟

۲- بین سرمایه اجتماعی و میزان مشارکت مردم در طرح مدیریت محلات نامبرده تفاوت معناداری هست یا نه؟

تحلیل وضعیت سرمایه اجتماعی در هر جامعه‌ای امری ضروری و حائز اهمیت هست زیرا سرمایه اجتماعی برای فهم این مطلب که چگونه عناصر اجتماعی می‌توانند عملکرد افراد را درزمینهٔ دستیابی به اهداف متفاوت تقویت کنند مفید است؟ (کین و جو نموسون، ۲۰۰۷: ۳۳۱)

همچنین سرمایه اجتماعی نقش بسیار بهتری از سرمایه فیزیکی و سرمایه انسانی در جوامع ایفا نماید و در غیاب سرمایه اجتماعی سایر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست می‌دهند و بدون سرمایه اجتماعی پیمودن راه توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی دشوار است (کاوس و رحمانی، ۱۳۸۷: ۱۲). از سوی دیگر گروهی از اندیشمندان معتقدند که ریشه بسیاری از نابسامانی‌ها و نابهنجاری‌ها در کمبود یا نبود سرمایه اجتماعی نهفته است (اخ، ۱۳۸۶)؛ همچنین گروهی دیگر از اندیشمندان بر آن هستند که سرمایه اجتماعی از یک‌سو سبب بهبود زندگی افراد و از سوی دیگر سبب افزایش انباشت سرمایه انسانی، توسعه مالی افزایش نوآوری و کار آیی عملکرد دولت می‌گردد (رحمانی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۲)؛ بنابراین سرمایه اجتماعی نقش مهمی هم در بهبود زندگی افراد و هم در رشد و توسعه جوامع ایفا می‌کند و ازآنجایی‌که مدیریت شهری یکی از عوامل اثرگذار و مهم در بهبود وضعیت زندگی افراد جامعه و رشد و توسعه جوامع بشمار می‌آید. هم‌تراز با دیگر عوامل می‌تواند بررسی شود و نقش آن را تعیین کرد؛ بنابراین تعیین وضعیت توسعه شهری دو گنبدان و مدیریت شهری آن و همچنین توجه به سرمایه اجتماعی این شهرستان حائز اهمیت هست. اهمیت و ضرورت مسئله در آن است که ما می‌توانیم در این مقوله تأثیر سرمایه اجتماعی را بر توسعه شهری با توجه به مدیریت و مشارکت محله‌ای تشخیص دهیم. معین کنیم تا چه اندازه در توسعه شهری دو گنبدان به این مهم توجه شده است؟ معیارهای مهم سرمایه اجتماعی را بررسی کرده و پایین‌ترین و بالاترین نرخ تأثیرگذاری این معیارها را بر توسعه شهری در محلات مشخص کنیم؛ یعنی در این پژوهش مشخص می‌شود که کدام‌یک از معیارهای سرمایه اجتماعی در توسعه شهری محلات دو گنبدان بیشتر موردتوجه بوده و کدام‌یک خیلی ضعیف هست.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]
[DOR: 20.1001.1.22225602.1398.7.28.5.7]

مردم می‌توانند در این پژوهش به این نتیجه برسند که سرمایه اجتماعی می‌تواند به‌اندازه سایر سرمایه‌ها ازجمله سرمایه اقتصادی اثربخش باشد و کار آیی آن را برای رفع مشکلات اقتصادی و اداری شهر بخش و مشکل‌گشا بدانیم. ازآنجایی‌که سرمایه اجتماعی زمینه‌ساز توسعه و عملکرد اقتصادی و اجتماعی می‌باشد و تمایل افراد را برای همکاری با گروه افزایش می‌دهد، می‌توان از این طریق شبکه‌ای بانشاط از تجمع‌های داوطلبانه در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی ایجاد کرد که از آن طریق در مدیریت شهری کارکنان امور خود را به بهترین شکل ممکن اداره کرد.

سرمایه اجتماعی رضایت را جانشین اجازه می‌کند و خودکنترلی را در رأس امور قرار می‌دهد و ابعاد مختلف سرمایه در جهت نیل به اهداف مدیریتی هدایت می‌کند و این ازجمله اهداف مهمی است که هر سازمانی درصد دستیابی به آن هست. عدم توجه به سرمایه اجتماعی یا ضعف سرمایه اجتماعی در هر سازمانی و جهت بهره‌گیری از قدرت گروه‌های موجود در سازمان را از آن سازمان می‌گیرد و جوی عاری از اعتماد و همکاری برابر سازمان می‌گیرد؛ بنابراین به جهت رابطه تنگاتنگی که توسعه مدیریت شهری با سرمایه اجتماعی دارد؛ لذا بی‌تأثیر می‌باشد.

جدول ۱- تحقیقات داخلی و خارجی انجام‌شده پیرامون موضوع مطالعه

محقق	سال	موضوع	نتایج تحقیق
امیر کافی	۱۳۸۰	بررسی احساس امنیت و عوامل مؤثر بر آن (موردمطالعه: شهر تهران)	یافته‌های توصیفی این مطالعه چنین است؛ بخش قابل‌توجهی از پاسخ‌گویان بی‌نظمی اجتماعی و میزان بروز جرائم و بزهکاری را در سطح بالایی ارزیابی می‌کنند. در ارتباط با متغیر حمایت اجتماعی، اکثر پاسخگویان نسبت به کمک دیگران در مواقع اضطراری امیدی ندارند وامداد و یاری آن‌ها را در سطح پایینی می‌دانند. همچنین پاسخگویان، ریسک اعتماد کردن را در موقعیت‌های مختلف زندگی روزانه بالا دانسته و احتمال ضرر، زیان و آسیب را بیشتر از سود ناشی از آن برآورد می‌کنند. نتایج نشان داد که: متغیر حمایت اجتماعی آثار مؤثر و معنی‌داری بر احساس امنیت دارد. همچنین بی‌نظمی اجتماعی و ریسک و مخاطره تأثیر مؤثر و کاهنده‌ای بر احساس امنیت نشان دادند.
خوش فر	۱۳۸۲	گرایش و مشارکت شهروندان ساکن مراکز شهری استان مازندران نسبت به امنیت	مطابق یافته‌های این پژوهش؛ میزان احساس امنیت پاسخ‌گویان در حد کم، کمترین میزان احساس امنیت در بعد جانی و بیشترین میزان احساس امنیت در بعد مالی هست. بین سن پاسخگویان و مشارکت آنان در تأمین امنیت و تفاوت معنادار بین احساس امنیت در دو گروه زن و مرد وجود دارد، تفاوت معناداری در احساس امنیت مجردین و متأهلین نبوده (اما افراد مجرد بیش از افراد متأهل گرایش به امنیت داشتند) و ارتباط معناداری بین پایگاه اجتماعی- اقتصادی و مشارکت در تأمین امنیت وجود ندارد. احساس امنیت بین گروه‌های شغلی مختلف یکسان است.
عربی	۱۳۸۲	بررسی امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان ۸ شهر	محقق در مطالعه روی ۸ شهر (تهران، همدان، ارومیه، شیراز، کرمان، یزد، اصفهان و مشهد)، هم به بررسی میزان احساس امنیت درمسائل و روابط عادی و روزانه (۶ مورد) و هم به بررسی میزان بروز جرائم در جامعه (۷ مورد) می‌پردازد و چنین نتیجه می‌گیرد که میزان احساس ناامنی در بین پاسخ‌گویان در حد زیادی هست؛ همچنین افراد نمونه به زیاد بودن میزان ظهور هر یک از جرائم در جامعه اشاره‌کرده‌اند. او درنهایت به این نتیجه می‌رسد که حد بالایی از متوسط افراد در زندگی روزمره خود دچار نوعی احساس ناامنی می‌باشند.
ناجا	۱۳۸۳	بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه‌نشینان تهران بزرگ به تفکیک مناطق	جمعیت آماری تحقیق، کلیه شهروندان بالای ۱۵ سال حاشیه شهر تهران بوده‌اند. نتایج نشان داد که سن، جنس، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات و درآمد افراد بر احساس امنیت آنان تأثیرگذار است.
نجیبی ربیعی	۱۳۸۳	بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه	یافته‌های تحقیق مؤید این نکته است که ۶۲٪ از پاسخگویان در حد متوسط احساس امنیت می‌کنند. همچنین بدون توجه به نوع سرمایه، اکثر افراد ازنظر جانی احساس ناامنی می‌کنند. ۵۶٪ از پاسخ‌گویان در حد متوسط، ۳۵٪ در حد کم و ۱۳٪ در حد زیاد احساس امنیت جانی دارند. همچنین ۴۷٪ از پاسخ‌گویان در حد متوسط، ۴۰٪ در حد کم و ۱۳٪ در حد زیاد احساس امنیت مالی دارند. نتایج حاصله از آزمون‌های آماری در این تحقیق نیز نشان‌دهنده آن است که سرمایه اجتماعی بااحساس امنیت فکری، جمعی و مالی همبستگی معنی‌داری دارد. همچنین اشکال مختلف بااحساس امنیت فکری جمعی و مالی همبستگی معنی‌داری دارد. همچنین اشکال مختلف سرمایه و طبقه اجتماعی با میزان احساس امنیت در رابطه است. بر اساس آزمون رگرسیون انجام‌شده نیز مشخص شد که ترکیب متغیرهای سرمایه اقتصادی، اجتماعی، تحصیلات و شغل می‌تواند تبیین‌کننده بخشی از تغییرات میزان احساس امنیت باشد.
صمدی بگه جان	۱۳۸۴	امنیت اجتماعی در سنندج	مهم‌ترین نتیجه تحقیق این است که افراد و خانواده‌ها، هرکدام تهدیدات و ناامنی خاص خود رادارند، اما مرکز ثقل تهدیدات، تهدیدات اقتصادی است. درواقع، امنیت اجتماعی افراد و خانواده‌ها از سوی عوامل موجود در حوزه اقتصادی سلب و تهدید می‌شود.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]

[DOR: 20.1001.1.23225602.1398.7.28.5.7]

افشار	۱۳۸۵	امنیت اجتماعی زنان در شهروندان	یافته‌های این بررسی نشان می‌دهد که امنیت اجتماعی رنان با عملکرد قانون و پلیس رابطه معنی‌داری دارد. از طرف دیگر امنیت اجتماعی مناطق و شغل‌های مختلف تفاوت معنی‌داری با یکدیگر دارند و به عبارتی نابرابری اجتماعی بر میزان احساس امنیت انسان تأثیر دارد که این دو متغیر تأثیر ساختار اجتماعی را بر میزان امنیت اجتماعی تأیید می‌کند. در یک تحلیل کلی می‌توان نتیجه گرفت که امنیت اجتماعی رنان در شهر تهران از حد متوسط کمتر است و عواملی نظیر عملکرد پلیس، عملکرد قانون، مقاومت اجتماعی و هنجارهای اجتماعی بر آن تأثیر دارند. تحلیل رگرسیون نیز نشان می‌دهد که عواملی نظیر حمایت اجتماعی، هنجارهای اجتماعی و میزان درآمد خانواده تأثیر معنی‌داری بر میزان امنیت اجتماعی دارد.
گروسی و دیگران	۱۳۸۵	بررسی میزان اعتماد اجتماعی و تأثیر آن بر شکل‌گیری احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دختر دانشگاه آزاد جیرفت	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ۷۳/۸ درصد پاسخگویان، احساس امنیت اجتماعی در حد متوسط و کم داشتند. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده می‌توان نتیجه گرفت دانشجویانی که از گروه‌های قومی متفاوت هستند، احساس امنیت اجتماعی مشابهی ندارند. همچنین که دختران متعلق به گروه‌های درآمدی متفاوت ازنظر میزان احساس امنیت اجتماعی با یکدیگر تفاوت معنادار دارند. نتایج تحقیق همچنین نشان می‌دهد، تنها اعتماد بین شخصی پاسخ‌گویان یعنی اعتماد به افراد خاص و نزدیک که به‌طور روزانه با آن‌ها در تعامل هستند، بر سطح احساس امنیت اجتماعی آن‌ها تأثیر دارد و سطح درونی و سطح کلان اعتماد یعنی اعتماد بنیادین و اعتماد تعمیم‌یافته، در این میان تأثیرگذار نبود.
نادری و دیگران	۱۳۸۹	بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی در شهر اردبیل	نتایج حاکی از رابطه معنادار بین احساس امنیت اجتماعی و جنسیت دارد؛ بنابراین زنان بیشتر از مردان احساس ناامنی می‌نمایند. درحالی‌که ارتباط احساس امنیت با مؤلفه‌های سن، تحصیلات، وضعیت تأهل و درآمد ماهیانه خانواده معنادار نیست، ولی رابطه معناداری بین هزینه‌های خانواده و نوع شغل افراد و محل سکونت با میزان احساس امنیت وجود دارد. همچنین بین سرمایه اجتماعی و ابعاد آن بااحساس امنیت اجتماعی رابطه معنادار و مستقیمی موجود است و از این میان اعتماد اجتماعی ۱۳ درصد تغییرات متغیر احساس امنیت اجتماعی را تبیین می‌نماید.
اسکوگان	۱۹۸۶	در مورد معضل ناامنی	محقق به این نتیجه می‌رسد که بحث کردن با همسایه‌ها درباره ماجراهای ناامنی و مطلع شدن از احوال بزه دیدگان محلی و یا رفتارهای ضداجتماعی می‌تواند بر میزان ترس و نوع برآورد افراد از خطر بزه دیدگی تأثیر بگذارد. در همین راستا می‌توان به نقش شبکه‌های محلی اشاره کرد؛ این شبکه‌ها ابزار ارتباطی را برای تبادل اطلاعات مربوط به رویدادها و اوضاع محل فراهم می‌سازند.
اینس	۲۰۰۴	بررسی تأثیر بی‌نظمی در برانگیختن حساسیت‌های عمومی	محقق به این نتیجه رسیده است که برخی بی‌نظمی‌ها و جرائم (مانند خشونت خانوادگی جدی) ممکن است از سوی مردم نادیده گرفته شود و حال‌آنکه حوادث دیگری که چه‌بسا اهمیت کمتری داشته باشند، ممکن است شاهد یا علامتی دال بر وجود تهدید پایدار علیه امنیت جامعه تلقی شود. او با بهره‌گیری از یافته‌های جامعه‌شناسی تعامل نمادین، مفهومی با عنوان «بی‌نظمی‌ها وجرایم علامت دهنده» ابداع کرد که برای فهم چگونگی تفسیر مردم از تهدیدات علیه امنیت خود سودمند بوده و توضیح می‌دهد که چگونه مردم فضای اجتماعی را به‌طور نمادین سامان‌دهی می‌کنند.
جکسون	۲۰۰۴-۲۰۰۷	در مورداحساس ناامنی	داده‌های حاصل از پیمایش درباره جرائم محلی نشان داده است که پاسخ‌دهندگانی که دیدگاه اقتدارگرایانه‌تری درباره قانون و نظم دارند، و همچنین آن‌ها نسبت به انحراف درازمدت جامعه نگران هستند، احتمالاً بیشتر از سایرین، بی‌نظمی در محیط را درک می‌کنند. همچنین بیشتر احتمال دارد که آن‌ها این نشانه‌های فیزیکی را به مشکلات مربوط به اجتماع و انسجام اجتماعی و همچنین به کیفیت روبه‌زوال پیوندهای اجتماعی و کنترل اجتماعی غیررسمی ربط دهند.
ربناور	۲۰۰۷	در مورد کاهش ترس از جرم	وی در تحقیقی تلاش کرده است به این پرسش پاسخ دهد که آیا تأثیر کنترل اجتماعی محله‌ای غیررسمی بر کاهش ترس از جرم بیشتر است یا اقدامات پلیس و دولت. نتایج نشان داد که هم کنترل غیررسمی (به‌ویژه انسجام اجتماعی) و هم کنترل اجتماعی رسمی (اثربخشی برخورد پلیس با جرم و بازدارنده دانستن ترس از پلیس) با ترس از جرم و ناامنی رابطه‌ای معنادار دارند. افراد مختلف با توجه به تنوع محیط پیرامونی، بینش متفاوتی از مقوله امنیت داشته و احساس امنیت را با توجه به‌نظام اقتصادی، نظام سلامت و تجربه‌های فردی ناامنی، متغیر دانسته و دلهره ناشی از احساس ناامنی را بیشتر از لایه‌های عینی و واقعی ناامنی و وقوع جرم، در اذهان دارند.

فرایند پژوهش

داده‌های پژوهش از دو طریق مطالعه اسنادی- کتابخانه‌ای و پیمایش میدانی جمع‌آوری گردید. پرسش‌نامه پژوهش شامل سنجش سرمایه‌های اجتماعی و میزان تمایل و مشارکت در مدیریت محله تنظیم گردیده است. با توجه به جمعیت محلات پانصد دستگاه و کارکنان در دو گنبدان

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]
[DOR: 20.1001.1.22225602.1398.7.28.5.7]

تنظیم شده است. بر اساس استفاده از فرمول کوکران ۳۸۱ پرسشنامه در این محلات توزیع گردید. برای سنجش پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرون باخ استفاده‌شده است. آلفای به‌دست‌آمده برای پرسشنامه ضریب ۰/۸۶ درصد را نشان می‌دهد که نشان‌دهنده پایایی پرسشنامه و گویه‌ها هست. به‌منظور بررسی روایی آن از نظرات کارشناسی استفاده شد. برای تحلیل یافته‌های پژوهش از نرم‌افزار SPSS ورژن ۲۳ و از آزمون رگرسیون و تی دو گروه مستقل استفاده‌شده است.

جامعه آماری: با توجه به جمعیت شهر دو گنبدان (۹۶/۷۲۸) بر آن شدیم که محلاتی که دارای شرایط ویژه‌ای بوده انتخاب کنیم؛ لذا محله کارکنان با جمعیت تقریبی ۱۸/۰۰۰ نفر و محله پانصد دستگاه با جمعیت تقریبی ۲۹/۰۰۰ نفر برای بررسی و پژوهش انتخاب گردید که پراکندگی جمعیت به لحاظ نوع شغل و میزان درآمد سطح تحصیلات و نوع مالکیت و شرایط اقتصادی در بعضی زمینه‌ها قابل‌توجه می‌باشد. انتخاب محلات پس از مطالعه نظری مباحث عمده در ارتباط با سرمایه اجتماعی و مدیریت محله‌ای و همچنین مشورت با استاد راهنما مقایسه محلات کارکنان و پانصد دستگاه شهرستان گچساران انجام شد بر این اساس محلاتی موردنظر بود که دارای ویژگی های خاصی باشند که بتوان فرضیات و تئوری های مرتبط با سرمایه اجتماعی و مدیریت محله را بررسی کرد. ازآنجاکه شکل گیری سرمایه اجتماعی و مشارکت مردم در اجتماعات و محلات مختلف متفاوت هست و به عواملی همچون چگونگی تجمع یافتن اهالی، رفتار و منش قومیت ایشان، مدت اقامت، ویژگی های فرهنگی، بافت و ترکیب جمعیت و. . . بستگی دارد؛ بنابراین در این پژوهش با توجه به شاخص های استاندارد در ارتباط با سرمایه اجتماعی که از پژوهش‌های دیگر به‌دست‌آمده است، محله‌های موردنظر موردمطالعه قرار گرفت.

حجم نمونه و روش محاسبه: بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه مشخص‌شده برای محلات موردنظر تعداد ۳۸۱ پرسشنامه هست و بر اساس نسبت جمعیت تعداد پرسشنامه‌ها به هر محله متناسب با حجم که برای محله پانصد دستگاه ۲۳۵ و کارکنان دولت ۱۴۶ اختصاص یافت.

ابزار گردآوری: در ابتدا با بهره‌گیری از مطالعات کتابخانه‌ای به جمع‌آوری ادبیات تحقیق پرداخته و سپس با مراجعه به مدارک در دسترس سازمان‌های مشابه و وب‌سایت‌های معتبر، اطلاعات مربوط به پیشینه این تحقیق را بررسی می‌نمایم. سپس با کمک تحقیقات میدانی به جمع‌آوری اطلاعات موردنظر از شهروندان خواهیم پرداخت. در تحقیقات میدانی لازم شد، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شود.

روایی: مفهوم اعتبار به این پرسش پاسخ می‌دهد که ابزار اندازه‌گیری تا چه حد خصیصه موردنظر را می‌سنجد به‌عبارتی‌دیگر آیا نتایج تحقیق پاسخگوی سؤال‌های تحقیق است. بدون آگاهی از اعتبار ابزار اندازه‌گیری نمی‌توان به‌دقت داده‌های حاصل از آن اطمینان داشت. روش‌های مختلفی برای بررسی اعتبار وسیله اندازه‌گیری وجود دارد که در این پژوهش از روش‌های ارزیابی اعتبار به شرح زیر استفاده‌شده است؛ در بررسی روایی ابتدا هر پرسشنامه به تأیید صاحب‌نظران امر و اساتید رسید، سپس از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی و شاخص KMO استفاده شد.

پایایی: در پایایی به این سؤال پاسخ داده می‌شود که آیا اندازه‌گیری مکرر در شرایط مشابه نتایج همسانی به دست می‌آید یا خیر؟ روش‌های مختلفی برای سنجش پایایی وجود دارد. در این پژوهش به‌منظور اندازه‌گیری پایایی پرسشنامه، از روش آلفای کرون باخ و با استفاده از نرم‌افزار SPSS23 استفاده‌شده است. ضریب همبستگی آلفای کرون باخ، یک مقدار بین صفر و یک هست. درصورتی‌که یک پرسشنامه پایاست که مقدار آلفای کرون باخ بزرگ‌تر از مقدار ۰/۷ باشد و هر چه این مقدار به عدد ۱ نزدیک‌تر باشد، پرسشنامه از پایایی بالاتری برخوردار هست؛ لذا بر اساس نتایج به‌دست‌آمده می‌توان گفت که پرسشنامه ما از پایایی و روایی برخوردار بوده است.

یافته‌ها

فرضیه اول

فرضیه یک: رضایت‌مندی ساکنین، کیفیت سکونتی و امنیت در ارتقاء سرمایه اجتماعی محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان مؤثر است. $H1:\mu\neq0$

فرض صفر: رضایت‌مندی ساکنین، کیفیت سکونتی و امنیت در ارتقاء سرمایه اجتماعی محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان مؤثر نیست. $H0:\mu=0$

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]

[DOR: 20.1001.1.23225602.1398.7.28.5.7]

جدول ۲- تحلیل رگرسیون جهت بررسی تأثیررضایتمندی‌ساکنین، کیفیت سکونتی و امنیت
در ارتقاء سرمایه اجتماعی محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح‌شده	خطای‌معیاربرآورد	دوربین واتسون
۱	۰/۹۶۱	۰/۹۲۳	۰/۹۲۳	۰/۱۰۱	۱/۸۷۲
۲	۰/۷۴۱	۰/۵۴۸	۰/۵۴۷	۰/۲۴۵	۱/۷۴۲
۳	۰/۵۴۴	۰/۲۹۶	۰/۲۹۴	۰/۳۰۶	۱/۵۹۵

جدول ۲، یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، آماره دوربین واتسون است؛ به‌منظور بررسی خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌شود که آماره آن به کمک رابطه محاسبه می‌شود. چنانچه این آماره در بازه یک و نیم یا دونیم قرار گیرد می‌توان رگرسیون را اجرا کرد. همبستگی دو متغیر رضایتمندی ساکنین و ارتقاء سرمایه اجتماعی برابر ۰/۹۶۱ بوده است و ضریب تعیین محاسبه‌شده برابر ۰/۹۲۳ شده است؛ بنابراین می‌توان گفت بین دو متغیر فوق ۰/۹۶۱ رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشته است. و رضایتمندی ساکنین توانسته است ۰/۹۲۳ سرمایه اجتماعی دو محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان را پیش‌بینی نماید. درواقع ضریب تعیین معادل مجذور ضریب همبستگی هست ضریب تعیین نشان‌دهنده میزانی از واریانس متغیر وابسته است که توسط متغیر یا متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. برآورد واریانس تبیین شده از یک نمونه همیشه بیشتر از حد واقعی در آن جامعه است. مجذور همبستگی تعدیل‌شده(ضریب تعیین اصلاح‌شده) به مقدار واقعی آن در جامعه نزدیک‌تر است.

همبستگی دو متغیر کیفیت سکونتی و ارتقاء سرمایه اجتماعی برابر ۰/۷۴۱ بوده است و ضریب تعیین محاسبه‌شده برابر ۰/۵۴۸ شده است؛ بنابراین می‌توان گفت بین دو متغیر فوق ۰/۷۴۱ رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشته است. و کیفیت سکونتی توانسته است ۰/۵۴۸ سرمایه اجتماعی دو محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان را پیش‌بینی نماید.

همبستگی دو متغیر امنیت و ارتقاء سرمایه اجتماعی برابر ۰/۵۴۴ بوده است و ضریب تعیین محاسبه‌شده برابر ۰/۲۹۶ شده است؛ بنابراین می‌توان گفت بین دو متغیر فوق ۰/۵۴۴ رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشته است و امنیت توانسته است ۰/۲۹۶ سرمایه اجتماعی دو محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان را پیش‌بینی نماید.

جدول ۳- میزان آماره تحلیل واریانس بین رضایتمندی‌ساکنین، کیفیت‌سکونتی و امنیت
در ارتقاء سرمایه اجتماعی محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	f	sig
رگرسیون	۴۶/۷۶۰	۱	۴۶/۷۶۰	۴۵۵۲/۶۰۴	۰/۰۰۱
باقیمانده	۳/۸۹۳	۳۷۹	۰/۰۱۰		
کل	۵۰/۶۵۳	۳۸۰			
رگرسیون	۲۷/۷۸۰	۱	۲۷/۷۸۰	۴۶۰/۳۰۷	۰/۰۰۱
باقیمانده	۲۲/۸۷۳	۳۷۹	۰/۰۶۰		
کل	۵۰/۶۵۳	۳۸۰			
رگرسیون	۱۴/۹۹۸	۱	۱۴/۹۹۸	۱۵۹/۴۲۸	۰/۰۰۱
باقیمانده	۳۵/۶۵۴	۳۷۹	۰/۰۹۴		
کل	۵۰/۶۵۳	۳۸۰			

جدول ۳، نتایج تحلیل واریانس نیز نشان می‌دهد رضایتمندی ساکنین، کیفیت سکونتی و امنیت در ارتقاء سرمایه اجتماعی تأثیر داشته است. سطح معنی‌داری محاسبه‌شده برابر ۰/۰۰۱ شده که کوچک‌تر از مقدار بحرانی ۰/۰۵ است.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]
[DOR: 20.1001.1.22225602.1398.7.28.5.7]

جدول ۴- میزان ضرایب بین رضایتمندی ساکنین، کیفیت سکونتی و امنیت در ارتقاء سرمایه اجتماعی محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان

مدل	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد	t	sig
	B	خطای معیار	Beta		
(مقدار ثابت)	۰/۲۵۳	۰/۰۲۸		۹/۱۳۳	۰/۰۰۰
	۰/۸۷۰	۰/۰۱۳	۰/۹۶۱	۶۷/۴۷۳	۰/۰۰۰
(مقدار ثابت)	۰/۸۹۵	۰/۰۵۷		۱۵/۶۹۰	۰/۰۰۰
	۰/۵۴۷	۰/۰۲۷	۰/۷۴۱	۲۱/۴۵۵	۰/۰۰۰
(مقدار ثابت)	۱/۴۸۷	۰/۰۵۰		۲۹/۶۰۷	۰/۰۰۰
	۰/۳۰۶	۰/۰۲۴	۰/۵۴۴	۱۲/۶۲۶	۰/۰۰۰

جدول ۴، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تأثیر رضایتمندی ساکنین، کیفیت سکونتی و امنیت در ارتقاء سرمایه اجتماعی را نشان می‌دهد. با توجه به سطح معنی‌داری محاسبه که برابر ۰/۰۰۰ شده است که نشان می‌دهد ضرایب غیراستاندارد رضایتمندی ساکنین و سرمایه اجتماعی ۰/۸۷۰ و ضرایب استاندارد رضایتمندی ساکنین و سرمایه اجتماعی ۰/۹۶۱ و ازنظر آماری معنی‌دار هست. بتا همان ضرایب استانداردشده است. هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگ‌تر و سطح معنی‌داری کوچک‌تر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل (پیش‌بین) تأثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد.

در رگرسیون دومتغیره، بتا (Beta) با ضریب همبستگی (r) برابر است. همچنین با توجه به سطح معنی‌داری محاسبه که برابر ۰/۰۰۰ شده است که نشان می‌دهد ضرایب غیراستاندارد کیفیت سکونتی و سرمایه اجتماعی ۰/۵۴۷ و ضرایب استاندارد کیفیت سکونتی و سرمایه اجتماعی ۰/۷۴۱ و ازنظر آماری معنی‌دار هست. بتا همان ضرایب استانداردشده است و با توجه به سطح معنی‌داری محاسبه که برابر ۰/۰۰۰ شده است که نشان می‌دهد ضرایب غیراستاندارد امنیت و سرمایه اجتماعی ۰/۳۰۶ و ضرایب استاندارد امنیت و سرمایه اجتماعی ۰/۵۴۴ و ازنظر آماری معنی‌دار هست. بتا همان ضرایب استانداردشده است.

فرضیه دوم

فرضیه یک: مشارکت مردمی از طریق افزایش حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری در مدیریت شهری مؤثر است. $H1:\mu\neq0$

فرض صفر: مشارکت مردمی از طریق افزایش حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری در مدیریت شهری مؤثر نیست. $H0:\mu=0$

جدول ۵- تحلیل رگرسیون جهت بررسی تأثیر مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری و مدیریت شهری

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح‌شده	خطای‌معیاربرآورد	دوربین واتسون
۱	۰/۷۲۶	۰/۵۲۷	۰/۵۲۶	۰/۲۹۳	۱/۷۲۰

جدول ۵، یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد آماره دوربین واتسون هست؛ به‌منظور بررسی خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌شود که آماره آن به کمک رابطه محاسبه می‌شود. چنانچه این آماره در بازه یک و نیم یا دونیم قرار گیرد می‌توان رگرسیون را اجرا کرد.

همبستگی دو متغیر مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری و مدیریت شهری برابر ۰/۷۲۶ بوده است و ضریب تعیین محاسبه‌شده برابر ۰/۵۲۷ شده است؛ بنابراین می‌توان گفت بین دو متغیر فوق ۰/۷۲۶ رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشته است. و مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری توانسته است ۰/۵۲۷ مدیریت شهری دو محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان را پیش‌بینی نماید.

در واقع ضریب تعیین معادل مجذور ضریب همبستگی هست ضریب تعیین نشان‌دهنده میزانی از واریانس متغیر وابسته است که توسط متغیر یا متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. برآورد واریانس تبیین شده از یک نمونه همیشه بیشتر از حد واقعی در آن جامعه است. مجذور همبستگی تعدیل‌شده(ضریب تعیین اصلاح‌شده) به مقدار واقعی آن در جامعه نزدیک‌تر است.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1398.7.28.5.7]

جدول ۶- میزان آماره تحلیل واریانس بین مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری و مدیریت شهری

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	f	sig
رگرسیون	۳۶/۲۷۶	۱	۳۶/۲۷۶	۴۲۲/۳۱۷	۰/۰۰۱
باقیمانده	۳۲/۵۵۶	۳۷۹	۰/۰۸۶		
کل	۶۸/۸۳۲	۳۸۰			

جدول ۶، نتایج تحلیل واریانس نیز نشان می‌دهد مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری بر مدیریت شهری تأثیر داشته است. سطح معنی‌داری محاسبه‌شده برابر ۰/۰۰۱ شده که کوچک‌تر از مقدار بحرانی ۰/۰۵ است.

جدول ۷- میزان ضرایب بین مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری و مدیریت شهری

مدل	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد	t	sig
	B	خطای معیار	Beta		
مقدار ثابت	-۰/۱۳۵	۰/۱۰۴		-۱/۳۰۳	۰/۱۹۳
	۱/۱۳۵	۰/۰۵۵	۰/۷۲۶	۲۰/۶۷۵۵۰/۴۷۳	۰/۰۰۰

جدول ۷، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تأثیر مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری بر مدیریت شهری را نشان می‌دهد. با توجه به سطح معنی‌داری محاسبه که برابر ۰/۰۰۰ شده است که نشان می‌دهد ضرایب غیراستاندارد مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری بر مدیریت شهری ۱/۱۳۵ و ضرایب استاندارد مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری بر مدیریت شهری ۰/۷۲۶ و ازنظر آماری معنی‌دار هست. بتا همان ضرایب استانداردشده است. هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگ‌تر و سطح معنی‌داری کوچک‌تر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل (پیش‌بین) تأثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد. در رگرسیون دومتغیره، بتا (Beta) با ضریب همبستگی (r) برابر است.

نتیجه‌گیری

ابتدا با توجه به شناخت حاصل‌شده از نمونه موردی و بر اساس چشم‌انداز مقدماتی آن‌که پس از بررسی مبانی نظری ارائه شد تبیین نتایج مسئله مطرح‌شده، تدوین می‌گردد. هدف از این پژوهش بررسی نقش سرمایه اجتماعی در ارتقاء مشارکت محله‌ای و مدیریت بهینه شهری در دو محله پانصد دستگاه و کوی کارکنان شهر دو گنبدان هست که بدین منظور ابتدا اطلاعات از طریق مطالعات اسنادی (کتابخانه، سایت اینترنتی، عکس‌های هوایی) و مطالب موردنیاز جمع‌آوری گردید. بر پایه ادبیات تحقیق و سؤالات مطرح‌شده، ابزار اندازه‌گیری برای سنجش متغیرها به کمک استاد ساخته شد.

پاسخ به سؤالات و نتایج آزمون فرضیات

پایان‌نامه حاضر در جهت دستیابی به اهداف تحقیق، دو سؤال و دو فرضیه اصلی و هشت فرضیه فرعی را دنبال نموده است. پس از بررسی صورت گرفته در فصل سوم و تجزیه‌وتحلیل فصل چهارم اکنون زمان پاسخگویی به سؤالات این پژوهش هست. سؤالات اصلی این پژوهش عبارت‌اند از:

۱- چه عواملی بر ارتقاء سرمایه اجتماعی محله مؤثر است.

۲- بررسی تأثیر مشارکت مردمی در مدیریت بهینه شهری دو محله پانصد و کارکنان شهر دو گنبدان.

پاسخ به سؤال اول: امروزه نقش سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک ضرورت در جوامع شهری جهت مدیریت بهینه شهری حائز اهمیت است. انسان برای تأمین نیاز و تحقق اهدافش نیازمند برقراری تعاملات اجتماعی در قالب شبکه‌هایی چون خانواده، همسایگان، دوستان و... می‌باشند تا با مشارکت فعالانه در اجتماع به بهبود کیفیت زندگی فردی و جمعی خود کمک کنند. هرچه روابط نظام‌مندتر و هماهنگ‌تر باشد شاهد دستیابی به اهداف جمعی در مدت‌زمان کوتاه‌تر با صرف هزینه کمتر خواهیم بود که در این حالت می‌توانیم از مفهوم سرمایه اجتماعی نام

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]
[DOR: 20.1001.1.22225602.1398.7.28.5.7]

ببریم و برای یک شهر هنجارها و شبکه‌ها نقش سرمایه اجتماعی را بر عهده می‌گیرند؛ بنابراین از میان مؤلفه‌های مختلف که باعث ارتقاء سرمایه اجتماعی می‌شود (اعتماد، امنیت، آگاهی و شناخت، مذهب، مشارکت محله‌ای، رضایت ساکنین، کیفیت زندگی و...) توانستیم به بررسی سه مؤلفه کیفیت سکونتی، امنیت و رضایتمندی ساکنین در محله کارکنان و پانصد شهر دو گنبدان بپردازیم که با توجه به نتایج حاصل از پژوهش می‌توان گفت که برای ارتقاء سرمایه اجتماعی میزان امنیت و رضایتمندی ساکنین محله و کیفیت سکونت افراد محله در بالا بردن سرمایه اجتماعی مؤثر هست یعنی بین ارتقاء سرمایه اجتماعی و کیفیت سکونت و رضایتمندی ساکنین و امنیت محله رابطه معناداری وجود دارد.

پاسخ به سؤال دوم: یکی از نکات مهم موردتوجه در طرح مدیریت بهینه شهری ارتقاء مشارکت مردم محله برای شرکت در تصمیم-گیری‌ها و برنامه‌ریزی در سطح محله هست. ازآنجاکه وجود سرمایه اجتماعی از شروط لازم برای تحقق مشارکت مردمی و حضور آن‌ها در عرصه برنامه‌ریزی و مدیریت شهری هست و از سوی دیگر مدیریت شهری و خصوصاً مدیریت محله بایستی سازوکار لازم جهت مشارکت مردم را فراهم آورد؛ لذا در پاسخ به سؤال مطرح‌شده که بررسی تأثیر مشارکت مردمی در مدیریت شهری دو محله دو گنبدان به این نتیجه رسید که بین مشارکت مردم محله و مدیریت شهری رابطه معناداری وجود دارد.

در این قسمت جهت بیان نتایج آزمون‌ها ابتدا به روند تعیین و تأیید هر یک از فرضیات می‌پردازیم:

فرضیه اول: به نظر می‌رسد رضایتمندی ساکنین، کیفیت سکونت و امنیت در ارتقاء سرمایه اجتماعی مؤثر است.

فرضیه یک: رضایت‌مندی ساکنین، کیفیت سکونتی و امنیت در ارتقاء سرمایه اجتماعی محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان مؤثر است. $H1:\mu\neq0$

فرض صفر: رضایت‌مندی ساکنین، کیفیت سکونتی و امنیت در ارتقاء سرمایه اجتماعی محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان مؤثر نیست. $H0:\mu=0$

همبستگی دو متغیر رضایتمندی ساکنین و ارتقاء سرمایه اجتماعی برابر ۰/۹۶۱ بوده است و ضریب تعیین محاسبه‌شده برابر ۰/۹۲۳ شده است؛ بنابراین می‌توان گفت بین دو متغیر فوق ۰/۹۶۱ رابطه معنی‌داری وجود داشته است و رضایتمندی ساکنین توانسته است ۰/۹۲۳ سرمایه اجتماعی دو محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان را پیش‌بینی نماید. درواقع ضریب تعیین معادل مجذور ضریب همبستگی هست ضریب تعیین نشان‌دهنده میزانی از واریانس متغیر وابسته است که توسط متغیر یا متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. برآورد واریانس تبیین شده از یک نمونه همیشه بیشتر از حد واقعی در آن جامعه است. مجذور همبستگی تعدیل‌شده(ضریب تعیین اصلاح‌شده) به مقدار واقعی آن در جامعه نزدیک‌تر است.

- همبستگی دو متغیر کیفیت سکونتی و ارتقاء سرمایه اجتماعی برابر ۰/۷۴۱ بوده است و ضریب تعیین محاسبه‌شده برابر ۰/۵۴۸ شده است؛ بنابراین می‌توان گفت بین دو متغیر فوق ۰/۷۴۱ رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشته است. و کیفیت سکونتی توانسته است ۰/۵۴۸ سرمایه اجتماعی دو محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان را پیش‌بینی نماید.
- همبستگی دو متغیر امنیت و ارتقاء سرمایه اجتماعی برابر ۰/۵۴۴ بوده است و ضریب تعیین محاسبه‌شده برابر ۰/۲۹۶ شده است؛ بنابراین می‌توان گفت بین دو متغیر فوق ۰/۵۴۴ رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشته است. و امنیت توانسته است ۰/۲۹۶ سرمایه اجتماعی دو محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان را پیش‌بینی نماید.
- ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تأثیر رضایتمندی ساکنین، کیفیت سکونتی و امنیت در ارتقاء سرمایه اجتماعی را نشان می‌دهد. با توجه به سطح معنی‌داری محاسبه که برابر ۰/۰۰۰ شده است که نشان می‌دهد ضرایب غیراستاندارد رضایتمندی ساکنین و سرمایه اجتماعی ۰/۸۷۰ و ضرایب استاندارد رضایتمندی ساکنین و سرمایه اجتماعی ۰/۹۶۱ و ازنظر آماری معنی‌دار هست.
- همچنین با توجه به سطح معنی‌داری محاسبه که برابر ۰/۰۰۰ شده است که نشان می‌دهد ضرایب غیراستاندارد کیفیت سکونتی و سرمایه اجتماعی ۰/۵۴۷ و ضرایب استاندارد کیفیت سکونتی و سرمایه اجتماعی ۰/۷۴۱ و ازنظر آماری معنی‌دار هست. بتا همان ضرایب استانداردشده است.
- و با توجه به سطح معنی‌داری محاسبه که برابر ۰/۰۰۰ شده است که نشان می‌دهد، ضرایب غیراستاندارد امنیت و سرمایه اجتماعی ۰/۳۰۶ و ضرایب استاندارد امنیت و سرمایه اجتماعی ۰/۵۴۴ و ازنظر آماری معنی‌دار می‌باشد.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد مشارکت مردمی از طریق افزایش حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری در مدیریت شهری مؤثر است.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1398.7.28.5.7]

فرضیه یک: مشارکت مردمی از طریق افزایش حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری در مدیریت شهری مؤثر است. $H1:\mu\neq0$

فرض صفر: مشارکت مردمی از طریق افزایش حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری در مدیریت شهری مؤثر نیست. $H0:\mu=0$

همبستگی دو متغیر مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری و مدیریت شهری برابر ۰/۷۲۶ بوده است و ضریب تعیین محاسبه‌شده برابر ۰/۵۲۷ شده است؛ بنابراین می‌توان گفت بین دو متغیر فوق ۰/۷۲۶ رابطه معنی‌داری وجود داشته است. و مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری توانسته است ۰/۵۲۷ مدیریت شهری دو محله کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دو گنبدان را پیش‌بینی نماید. درواقع ضریب تعیین معادل مجذور ضریب همبستگی هست. ضریب تعیین نشان‌دهنده میزانی از واریانس متغیر وابسته است که توسط متغیر یا متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. برآورد واریانس تبیین شده از یک نمونه همیشه بیشتر از حد واقعی در آن جامعه است. مجذور همبستگی تعدیل‌شده(ضریب تعیین اصلاح‌شده) به مقدار واقعی آن در جامعه نزدیک‌تر است.

نتایج تحلیل واریانس نیز نشان می‌دهد مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری بر مدیریت شهری تأثیر داشته است. سطح معنی‌داری محاسبه‌شده برابر ۰/۰۰۱ شده که کوچک‌تر از مقدار بحرانی ۰/۰۵ است.

ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تأثیر مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری بر مدیریت شهری را نشان می‌دهد. با توجه به سطح معنی‌داری محاسبه که برابر ۰/۰۰۰ شده است که نشان می‌دهد ضرایب غیراستاندارد مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری بر مدیریت شهری ۱/۱۳۵ و ضرایب استاندارد مشارکت مردمی از طریق حضور مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری بر مدیریت شهری ۰/۷۲۶ و ازنظر آماری معنی‌دار هست. بتا همان ضرایب استانداردشده است. هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگ‌تر و سطح معنی‌داری کوچک‌تر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل (پیش‌بین) تأثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد. در رگرسیون دومتغیره، بتا (Beta) با ضریب همبستگی (r) برابر است.

ارائه راه‌کارها و پیشنهادها

- ایجاد ساختاری برای ارتباط مستقیم شهروندان با سازمان‌های دولتی، مشارکت و نظرخواهی از شهروندان در خصوص برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های عمرانی و شهری؛
- شکل‌گیری برنامه‌های مشارکتی میان سازمان‌های شهری و شهروند آن‌که زمینه‌ساز افزایش اعتماد و همبستگی درونی گروهی خواهد شد.
- همکاری بین نهادهای مختلف (درون و برون محله) به‌منظور عینیت‌بخشی به سرمایه‌های اجتماعی در مشارکت محله‌ای؛
- ایجاد سازوکار آموزشی به‌منظور تمایل به مشارکت از ذهنی به مشارکت عینی(واقعی)؛
- تفویض اختیارات بیشتر به نهاده‌ای محله‌ای به‌منظور افزایش اعتماد ساکنان به این نمادها و درنتیجه مشارکت بیشتر؛
- شناسایی نهاده‌ای مردمی فعال در محله‌ها و استفاده از تجارب آنی برای مشارکت و همراهی مردم به‌صورت داوطلبانه.

فهرست منابع

۱. پرندی، م. (۱۳۸۸). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با تسهیم دانش بین دبیران دبیرستان‌های شهر سنندج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس تهران.

۲. تاج‌بخش، ک. (۱۳۸۳). سرمایه اجتماعی: اعتماد، دموکراسی و توسعه. گردآوری: کیان تاج‌بخش

۳. رهنما، ر. رضوی. م. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر حس تعلق مکانی بر سرمایه اجتماعی و مشارکت در محلات شهر مشهد. نشریه هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی، ۱۷، ۲.

۴. سجادی، ژ.، و سوری، ف. (۱۳۹۱). تحلیل مشارکت‌پذیری رنان: ضرورتی در بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی (مطالعه موردی: محلّه آبک، منطقه یک شهر تهران). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۴، ۴.

۵. صیدایی، اسکندر و محمدعلی شاپورآبادی و حسین معین‌آبادی. (۱۳۸۸). دیباچه‌ای بر سرمایه اجتماعی و رابطه آن با مؤلفه‌های توسعه. فصلنامه راهبرد یاس، ۱۹.

۶. فنی، ز. صارمی. ف. (۱۳۹۲). رویکرد توسعه پایدار محله‌ای در کلان‌شهر تهران مورد محله بهار منطقه ۷. فصل‌نامه جغرافیا و توسعه، ۳۰.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]

[DOR: 20.1001.1.22225602.1398.7.28.5.7]

۷. موسوی، ی. (۱۳۸۷). بررسی سیاست‌های شهری توسعه اجتماعی نوع محله‌ای شهر تهران. مجموعه خلاصه مقالات همایش ایده‌های نو در مدیریت شهری، مرکز مطالعات شهرداری تهران، ۵۹-۶۰.

8. Dreier, P. (1996). Community Empowerment Strategies: The Limits and Potential of Community Organizing in Urban Neighborhoods. Cityscape: A Journal of Policy Development and Research, 2, 2.
9. Glen, K., & Catherine, M. (2010). The Future of Community Management: Reviewing Our Governance Model Background Paper NCOSS – Council of Social Service of NSW (NCOSS).
10. NICK, W. (2008). The Community Planning: How People Can Shape Their Cities, Towns and Villages in Any Part of the World (Earthscan Tools for Community Planning). from Ea7Robert Kowalski, and Inga Kaškelyte 2005. Project Cycle Management Training to Empower Local Communities, Zarzadzanie publication, Berlin.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2026-11-11]

[DOR: 20.1001.1.23225602.1398.7.28.5.7]